

PENIAZE

Image from Pixabay

Čo sú peniaze?

Peniaze sú všetko, čo je všeobecne akceptované ako platba za tovary a služby a ako splátka za dlhy. Keď bežní ľudia hovoria o peniazoch, tak majú väčšinou na mysli obeživo, čo sú mince a bankovky. Bohatí ľudia majú veľa peňazí, čo však neznamená, že majú veľa len bankoviek a mincí, ale bohatí ľudia majú veľa aj akcií, dlhopisov, domov, bytov, áut, obrazov alebo zlata. Bohatstvo je širším pojmom ako peniaze. **Bohatstvo** je súhrn majetku, ktorý slúži na uchovanie hodnoty. **Príjem** má tiež súvis s peniazmi. **Príjem** je tok zárobkov za určité obdobie. Napríklad, príjem učiteľa na strednej škole v Topolčanoch je 800 EUR mesačne v čistom, kým nástupný plat špecialistu na IT je v Bratislave 1700 EUR.

Funkcie peňazí

Prostriedok výmeny. Peniaze sa používajú pri platení za tovary a služby. Peniaze nahradili výmenný obchod (barter), kde sa tovar vymieňal za iný tovar. Ak vaša rodina chová kravy a vyrába z mlieka syr, tak musí v čase výmenného obchodu bez peňazí vymeniť 10 kilogramov syra za jedny rifle. Teda musí nájsť niekoho, kto vyrába rifle a potrebuje syr. Bez peňazí by bol život veľmi komplikovaný a peniaze na uľahčovanie výmeny tovarov používajú všetky okrem tých najprimitívnejších spoločností.

Účtovná jednotka. Peniaze slúžia na meranie hodnoty tovarov a služieb. Ak Peter vlastní jeden byt v hodnote 50 000 EUR a auto, ktoré má na trhu hodnotu 10 000 EUR, tak Peter celkovo vlastní hodnoty, ktoré sú ohodnotené 60 000 EUR. S peniazmi sa dá pracovať oveľa jednoduchšie, ako bez nich. Bez peňazí by sme museli vymenovať celý Petrov majetok, aby sme vedeli aký je Peter bohatý. S peniazmi však stačí uviesť, že hodnota Petrovho majetku je 60 000 EUR.

Uchovávateľ hodnôt. Peniaze nám umožňujú uchovávať hodnoty z času, kedy získame príjem do času, kedy príjem potrebujeme minúť na nákup tovarov a služieb alebo na splatenie dlhu. Peniaze nie sú však najlepším uchovávateľom hodnôt v čase inflácie, čo je obdobie všeobecného rastu cien. Peniaze sa totiž v čase nezhodnocujú, čo pri raste cien znamená, že postupne si za naše peniaze budeme môcť dovoliť kúpiť menej tovarov. Na uloženie hodnôt je lepšie použiť akcie, dlhopisy, termínované vklady, alebo domy a byty. Ich hodnoty sa v čase zvyšujú. Napríklad hodnota bytu sa z roka na rok bežne zvyšuje. Na druhej strane peniaze sú veľmi likvidné, dajú sa okamžite použiť na nákup, kým dom nie je veľmi likvidný. Trvá mesiace, kým ho predáme a získame peniaze, ktoré sa dajú použiť na nákupy.

Likvidita

Ľahkosť a rýchlosť konvertovania aktíva na peniaze. **Najlikvidnejšie** sú peniaze a práve preto sa často používajú aj ako uchovávateľ hodnoty. Peniaze sa dajú ľahko použiť, ak vznikne potreba za niečo platiť. Peniaze na bežnom účte v banke sú veľmi likvidné a sú hneď dostupné. Peniaze na termínovanom účte sú menej likvidné, lebo musíme čakať na ich výber, resp. za ich predčasný výber musíme zaplatiť poplatok. Dlhopisy a akcie sú ešte menej likvidné. Pôda, domy či iné nehnuteľnosti sú najmenej likvidné. Dom sa rýchlo predať nedá, alebo len za nízku cenu.

Image from Pixabay

Vývoj peňazí

Mnohé veci slúžili v minulosti ako peniaze. Pôvodne sa ako peniaze používali napríklad zvieratá. Ťavy sa doteraz používajú v obchode v niektorých častiach severnej Afriky, kde žijú tradičné nomádske kmene. Vo vojnových zajateckých táboroch sa ako prostriedok výmeny používali cigarety.

Dlhé obdobie v dejinách ľudstva slúžili ako peniaze cenné kovy. Zlato a striebro neskôr nahradili papierové peniaze (bankovky) a mince, ktoré už neboli vyrábané zo zlata alebo striebra. Prvé bankovky a mince boli kryté zlatom, ale súčasné papierové peniaze už zlatom kryté nie sú, ale ich hodnotu garantuje štát (resp. centrálné banky).

V súčasnosti dominujú v platobnom styku **elektronické peniaze**. Elektronická platba nahradila, čo sa v minulosti dosiahlo platbou prostredníctvom 5 tiav, alebo prostredníctvom 20 bankoviek, prípadne mešcom mincí. Všetky banky v súčasnosti poskytujú klientom možnosť platiť elektronicky, čo nám šetrí peniaze a čas.

Bitcoin a iné kryptomeny

Bitcoin vznikol v roku 2009. Kým eurá, doláre alebo libry regulujú centrálné banky Bitcoinu sú decentralizovanými peniazmi. Nové Bitcoinu sa vytvárajú tzv. ťažbou, t.j. využívaním počítačovej kapacity. Bitcoin používa modernú technológiu, tzv. **blockchain**, ktorá umožňuje zaznamenávať platobné transakcie decentralizovaným spôsobom na internete.

Bitcoinu spolu s ďalšími kryptomenami sa stavajú populárnymi digitálnymi peniazmi. Je to vynikajúci prostriedok výmeny. Je však anonymný, čím sa umožňuje jeho zneužívanie drogovými dílermi alebo inými podvodníkmi na ilegálnu činnosť. Navyše, hodnota Bitcoinu sa veľmi mení. Niekedy je vysoká a hneď nato klesne na nízku hodnotu. Preto Bitcoinu nie sú vhodné ako uchovávateľ hodnôt alebo účtovná jednotka. Slúžia viac na investovanie, ale s veľkým rizikom.

Image from Pixabay